

1. A temetés

A nyolcvanas évek vége volt, egy hűvös nyári délután, amikor a falu szélén megrendezték a temetést, amelyről évekkel később is úgy beszéltek: „olyan volt, mint egy filmben.” Angéla épphogy betöltötte a tizenhatot. Ott állt a felnőttek gyűrűjében, kissé oldalra húzódva, mint aki sem közel nem akar lenni, sem távol nem lehet.

Főleg asszonyok sírtak. Szépen öregedő arcok, sápadt negyvenesek, remegő vállú özvegyek. Egyesek a zsebkendő mögé rejtették az arcukat, mások nyíltan zokogtak – talán nem is csak a halál miatt, hanem mert titokban valamikor, valamilyen formában, beléjük szeretett ez az ember. Vagy ők szerettek bele. Az elegáns, joviális jegyző úrba.

Mert ő ilyen volt: mindenkinek adott valamit. Egy virágot, egy viccet, egy táncot, egy titkos pillantást. Volt benne valami nagyvonalú életkedv, ami a legtöbbeket magával sodorta. A felszínen szórakoztató és nagylelkű figura volt, igazi központi ember. Egy nevető szemű vendég, aki minden házban otthon volt, és ha belépett, a kávé forróbb lett, a sütemény édesebb, az élesszemű férjek meg valahogy idegesebbek.

De a szív alatt, mélyen, fájdalmat hagyott. Volt, akinek évekig tartó, csendben hordozott fájdalmat – szégyennel és zavarodottsággal keverve.

Angéla is sírt. A férfiért is, hiszen szerette – gyarlóságai ellenére is. De sírt a világot is. Az érthetlenség miatt. Délelőtt még élt, délutánra már holtan feküdt. Mert azt mondta: „mintha kicsit rosszul lennék”, aztán meghalt. Egy ilyen ember – aki ennyi mindent összekavart maga körül – így távozott: szinte meg sem érezte, talán át sem gondolta. Nyolcvan évet megélt egészségben.

És Angéla ezt nem értette. Vagy talán túl jól értette.

Mert tizenhat évesen már mindent tudott róla, amit nem kellett volna tudnia. És így a sírásban valami mélyebb volt, mint a gyász: egy zavaró igazságtalanság-érzet, amit nem lehetett kimondani.

Sarlós karizmáját talán még a halál is tiszteletben tartotta?

És bár hosszú ideig azt hitte, hogy soha nem fogja feldolgozni, az idő múltával talán mégis megsejti majd: amit ez a férfi adott, az nem mindig abból fakadt, amilyennek lenni akart, hanem abból, amivé vált – vagy amire nem volt elég ereje nemet mondani.

2. A füzet

A temetés utáni napokban a ház lassan elcsendesedett. A rengeteg süteményből már csak pár fonnyadt szelet maradt a porcelántálon, a vendégek kabátillatát pedig kiszellőztette a huzat. Angéla és a nagyszülei hetente meglátogatták Tantit, de egyre szótlanabbá vált. A házban valami idegen lebegés uralkodott, mintha már nem tartozna senkihez.

Egy délután Angéla a verandára nyíló kis szobába lépett be. Odabenn minden úgy állt, mintha bármelyik pillanatban hazajöhetne. A szék támlájára hajított kardigán, egy borotvapamacs a mosdókagyló szélén, és egy üres pálinkáspohár az éjjeliszekrényen. A fiók nem volt bezárva. Valamiért kihúzta.

A füzet ott lapult benne. Nem volt se eldugva, se kiemelve. Mintha nem is számított volna. A borítója vastag, megsárgult karton, a széle enyhén felpöndörödött. Belül: sok-sok oldal, tele húzott vonalakkal. Ötös csoportokban, katonás rendben. Egyesek mellett apró betűk, mások mellett semmi. A tinta színe hol fekete, hol kék, néha zöld. A legutolsó oldalon négy strigula állt. Az ötödik vonal hiányzott.

Angéla csak nézte. Tudta, mit lát – vagy legalábbis érezte. És most a kezében tartotta az emlékeztetőt. Egy élet kézzel húzott, titkos leltárát.

Nem emlékezett arra, mikor hozott ceruzát. Talán ott volt a füzet mellett. Talán már a kezében volt, mikor belépett.

De azt a piros vonalat biztosan ő húzta. Egyetlen, vastag, görbülő vonást, amely áthúzta az utolsó oldalt. A négy utolsó vonalat is, és a többit is, amelyek előtte sorakoztak. Mintha egyetlen mozdulattal akarta volna lezárni. Mintha ezzel azt mondaná: „elég.”

A vonal után visszazárta a füzetet, és visszatette a fiókba. Aztán úgy lépett ki a szobából, mintha semmi különös nem történt volna. Mintha csak becsukott volna egy ablakot, amelyen huzat jött be.

De belül valami csöndes átrendeződés indult el. Akkor még azt hitte, ez a piros vonal véget vetett valaminek.

De az igazi történetek soha nem ott érnek véget, ahol lezárják őket. Csak tovább élnek, más formában.

3. A gyerekkor

Volt idő, amikor Angéla úgy gondolta, Sarlós bácsi mindent tud. Úgy járt, mint aki soha nem hibázik: egyszerre volt laza és ünnepélyes, mint egy bűvész, aki a szalmakalapból mindig épp azt a nyulat húzza elő, amelyiket a közönség kívánja.

Sarlós Angéla nagymamájának sógora volt, vagyis a nagymama nővérének a férje. Sarlóséknak nem lehetett gyermekük, ezért Angélát unokájukként szerették – legalábbis mindenki így gondolta. Talán így is volt. Angéla a nyarakat, az iskolaszüneteket a nagyszüleinél töltötte, a nagyszülők pedig hetente egy napot Sarlóséknál.

Gyerekként Angéla órákig el tudta nézni, ahogy beszélt – a szavai furcsán voltak kerekék, mint a szőlőszemek, amiket nagyvonalúan dobált a levegőbe, mielőtt elkapta volna a szájával. Sarlós és a nagypapa néha megengedték neki, hogy velük tartson a boltba vagy a kocsmába, ahol a felnőttek ismerősen biccentettek feléjük, és Angéla úgy érezte, mintha kiválasztott volna – egy különös, titkos klub tagja, ahol a gyerekkor határain túlra is be lehet látni.

Otthon a konyhában mindig történt valami. Tanti a régi, zománcos lábasokban keverte az ételeket, Angéla nagymamája sütötte a süteményeket, Sarlós bácsi pedig vicceket mesélt, amelyeknek Angéla csak a felét értette. De nem is kellett minden szót érteni – a nevetés átragadt, mint a piros szörp a nyári ruhára. Akkoriban minden ünnep volt: a karácsony, egy közös vacsora, sőt még az is, ha Angéla megszámolhatta, hány kiskacsa kelt ki a tojásokból Sarlóséknál.

Volt egy nap, amikor Sarlós bácsi egy pipás manófigurát hozott haza.

– Ez füstölő – mondta. – Ha meggyújtod, élénk füstölőillat lesz. Angéla úgy nézte, mintha a világ legkülönlegesebb tárgya volna. A manó egy tiszta szobában lakott, mintha valami előkelő úr lenne. Még ma is fel tudná idézni, hogyan áramlott belőle a fahéjas füst, és milyen varázslatosnak tűnt az az egész élet.

Akkor még nem értette, hogy a varázslat is lehet mérgező. Hogy a nevetés árnyékot vethet. Hogy amit fénynek hitt, az néha csak elbódító csillogás.

De abban az időben, amikor a készülő vacsora illata keveredett a rádiózenével, még boldog volt. Egyszerűen, gyanútlanul, nyitott szívvel. És ez a gyerekkori szeretet – ez maradt meg legmélyebben.

4. A nyár hátán

Amikor a nagymama átölelte a nővérét, Tanti asszonyt, Angéla úgy érezte, mintha két világ összeérne, és ő lenne a híd közöttük. A szülei házában folytonos feszültség vibrált – veszekedések, hangos ajtócsapódások. Sarlósék otthonában ezzel szemben jókedv volt és türelem. Valami, ami ritka, mint a szép álmok.

Angéla később úgy emlékezett vissza ezekre a délutánokra, estékre, mint kis mennybéli történetekre. Csak később árnyékolta be az emléket egy nap, amikor Sarlós, a férj, a pajtában egészen mássá változott, mint akit addig ismert. De a történet még nem tart ott. Most még csak egy gyönyörű nyarat látunk.

A fű például mindig titokban nevetett, mikor Angéla végigfutott rajta, mintha játékból csiklandozná a talpát. A szellő pedig úgy susogott a fák között, mint egy régi jó barát, aki mindig tudja, mikor kell hallgatni.

Sarlósék udvara olyan volt, mint egy kis világ az igazi világon belül. Az almafa alatti padban volt valami megnyugtatóan örök – mintha már akkor is ott lett volna, amikor még senki nem élt ezen a telken. A pajta fala repedezett, de tisztán tartott; a napfény pedig csíkokat festett az udvar porába, ahol a barátságos vizsla feküdt: hosszú, barna testtel, lusta mozdulatokkal, és olyan szemekkel, amelyek minden titkot megértettek.

Angéla imádta ezt a kutyát. Tantiék Zsemlének hívták, de Angéla fejben mindig átnevezte: Aranyháton-futó. Zsemle ugyanis elviselte – sőt, örömmel fogadta –, ha Angéla felült a hátára, mint egy kis lovacskára. Nem sokáig bírta, de az a pár lépés, amit megtett vele, mindig olyan volt, mintha a mennyország padlásán sétálnának – csak ők ketten, titkos szövetségben.

Angéla akkor azt érezte: ott van, ahol lennie kell. Nem túl sokáig, de épp elég ideig ahhoz, hogy elhiggye – a jó létezik.

5. A kolbászos vonatút, a Tisza és a lakodalom

Egyszer ők öten – Angéla, a nagyszülei és Sarlósék – hivatalosak lettek egy lakodalomba. A lagzi messze volt, az ország túlfelén. Hajnalban indultak: még csak pirkadt, amikor Angéla beült a nagymamája mellé a hátsó ülésre. Az autó az állomásra vitte őket, miközben a falu még álmosan ásítózott – csak néhány udvarban kotkodácsoltak bátran a tyúkok.

A vonaton tágas, egyterű kocsiban utaztak – hosszú padszerű ülések, ablakokon bekandikáló napfény, és az az egészen különleges érzés, amit csak a közös utazások tudnak adni. Az emberek először csak mormoltak, motyogtak, újságot hajtogattak. De amikor előkerültek a csomagok, minden megváltozott.

Sarlós már indulás előtt gondosan összekészítette a pakkot: viaszosvászon kendőbe csavart kolbászkarikák, karikára vágott lilahagyma, paprikás szalonna és friss kenyér. Tanti hozzáadta a nyers uborkát, és egy üveg almazsemet, amit Angéla nagymamája egy éve tett el. A vonaton piknik kezdődött – mintha csak otthon lettek volna, a sparhelt melletti asztalnál.

Sarlós bőröndökből rögtönzött asztalt, és nagyvonalú mozdulatokkal terített. A kolbászkarikákat szalvétára rendezte, az uborkát késsel pötytyözte. Mikor a szemben ülő utasok kíváncsian pillantottak át, mosolyogva odanyújtott egy-egy darabot. – Egyenek csak, házi kolbász ez, rendes falusi munka! Nem is fog fájni tőle a gyomruk – mondta nevetve, és a bajsza megremegett, mint egy bólogató ág.

Angéla szeme a csomagra tapadt, de még inkább a nagymamájára, akinek az arca kisimult – nem úgy, mint otthon, ahol mindig akadt tennivaló. Most más volt. Olyan, mint amikor régi nóták jutnak az ember eszébe. A pad alatt a csomagok összecúsztak, a lábak néha összeérték, de senki sem panaszkodott. A kenyér illata összefonódott a vonatgőz szagával, és Angéla úgy érezte: ünnep kezdődött. Egy olyan ünnep, ahol mindenki egy kicsit közelebb kerül a másikhoz. Akkor még nem tudta, hogy a fény milyen törékeny. Csak azt érezte: itt most jó együtt lenni. És a vonat valahová viszi őket – egy helyre, ahol majd táncolnak, nevetnek, és ő új rokonokat ismerhet meg. Aztán valaki azt mondta a kocsiban: – Mindjárt jön a Tisza.

A Tisza! Angéla egyből talpra szökkent, mintha nem is órák óta zötykölődne. A nagymama összemosolygott Tantival, majd kézen fogták, és leszálltak. Hosszú volt az út, tele átszállásokkal, várakozással – de leginkább nevetéssel. Angéla hirtelen suttogetta: – Meg akarom simítani a Tiszát! Van még időnk a busz indulásáig? – Gyere, kicsi lány – mondta a nagymama, és elindultak a folyó felé.

Nagymama és Tanti boldogan néztek egymásra. Hisz ők alföldi lányok voltak – számukra a Tisza több volt, mint víz. Amikor a partjához értek, Angéla már hajolt is a víz fölé. Még nem érte el, de már érezte a párát – azt az édes-savanykás illatot, ami csak a nagy folyóknál van. A nagymama erősen tartotta őt a derekánál – úgy, mint aki pontosan tudja, mekkora súlya van egy gyerek álmának. Mögötte ott állt Tanti is, két kézzel fogva a nagymamát. Élő láncot alkottak. Egy női védelmi körben álltak: három élet, egy szándék. Angéla keze végül beleért a vízbe. A Tisza tükröt tartott neki, a Nap megcsillant, és a szél olyan lágyan fúj az arcára, mint a nagymama reggeli puszi.

– Itt születtünk mi – súgta Tanti. A hangjában benne rezgett a régi házuk padlódeszkáinak nyikorgása, a kiskert illata, a fiatalság kacagása. A Tisza aznap nem csupán folyó volt. Kapu lett. Egy világé, ahol még minden teljes lehetett. Ahol a nagymama és Tanti arcán az idő nem árnyék volt, hanem fény.

A lakodalom sátra nagy volt, hófehér vászonból. Reggel még harmat ölelte, estére már kacagás és muzsikaszó. A ponyva hullámozott a szélben, és meglengette a díszítő szalagokat: pirosat, fehéret, kéket. Bent, a hosszú asztalok mentén ott ült mindenki, aki csak számított. Angéla nagyszülei a végén, mintha ők lettek volna a fáklyák ezen a fényes ünnepen – melegséget adtak és irányt. Tanti ragyogott, amikor nevetett, és a szeme sarkában ott csillogott az a cinkos fény, amit csak az ismerős falusi történetek tudnak előhozni. A sátorban már táncoltak, mikor Sarlós újra talpra állt. Most nemcsak énekelt – karját tárta, mintha mindenkit táncra hívna. És valóban: aki csak járni tudott, már csoszogott vagy pörgött a padlón. A menyasszony cipője lekerült, és a gyerekek – köztük Angéla is – egy-egy pogácsával vagy savanyú uborkával a kezükben futkostak körbe-körbe, mint kismadarak egy fészek körül. A mennyezetről lecsüngő lampionokat a szél ringatta. És ha valaki egy pillanatra megállt – mondjuk egy nagymama, aki csak figyelte a családját –, láthatta, hogy ez az este más, mint a többi. Ez az este nemcsak a lakodalomé volt. Ez az este az újratalálásé, a gyökereké, az otthoné. Ez az este volt az a pillanat, amikor a szívek úgy vertek együtt, mintha egyetlen nagy szív dobogna a sátor alatt.

6. A hazajárók

Az alföldi rokonlátogatás csodálatos emlék lett, de hazatérni is boldogság volt. A visszaúton a nagymama és Tanti mesélni kezdtek Angélának: ők már a Dunántúlon nevelkedtek, de szívükben az Alföld is ott dobogott — mindkét országrészt szenvedéllyel szerették. Otthon, csak pár falu választotta el őket egymástól, de fiatalukorukban mind a négyen — a nagyszülők és Sarlósék — ugyanabban a faluban éltek. A barátságuk gyerekkoruk óta tartott, s a köztük lévő kapocs sosem fakult. Hétről hétre, minden héten, szinte megszeghetetlen törvényként találkoztak. A ház nem volt nagy, de amikor együtt voltak, megtelt étellel. A konyhában a nap mindig korábban kezdődött, mint máshol. A sparhelt körül Tanti és a nagymama úgy mozogtak, mintha egy régi, finoman bejáratott keringőt járnának. Két szorgos kéz, két csilingelő hang — egyszerre meséltek, nevettek, vagy egymás szavába vágtak. A történetek úgy pattantak elő, mint pattogatott kukorica: régi asszonyok, kupakban főtt kompótok, elrontott lakodalmi kalácsok.

Angéla a küszöbön ült, háttal a falnak, ölében zománcos tál, benne zöldbab. Az ujjai ügyesen törték le a végeket, miközben a felnőttek meséit hallgatta. Nem kellett neki magyarázni a történeteket —

ismerte őket valahonnan, talán a véréből, talán egy másik életből. A nők a saját, közös ritmusukban mozogtak, megbeszélés nélkül, mint két inga, amelyek mindig ugyanarra lendülnek ki. Angéla úgy érezte, mintha e világ rendje e kis konyhában dőlt volna el minden héten.

Odakint a férfiak másik világban jártak. Sarlós és Angéla nagypapája már úton voltak a kocsmába. De az nem csak az ivás helye volt — inkább emlékezésé. Templom volt az az öregeknek, ahová nem misére jártak, hanem a múltba. Angéla nagypapája minden héten hazajött ide — kicsit a faluba, kicsit a fiatalságába. Sarlós tudta ezt, és vele tartott. Hallgatták a régi aratásokról, a betyármesékről, a folyóparti halászatokról szóló történeteket. És arról, akik már nincsenek — csak szavakban élnek tovább. Angéla pedig tudta, hogy ilyenkor van ideje a női világnak. Az a világ kibomlott, mint egy illatos, százéves kendő: szelíd, meleg, kicsit fáradt, de örök. Ezek a délutánok szentségesen teltek. A zöldbab roppant, a rádió halk morajlása mintha rég elfeledett dalokat dúdolt volna, és a sparhelt melege nemcsak a konyhát fűtötte, hanem a szíveket is. Angéla nem akart máshol lenni. Itt, ezek között az asszonyok között, a történetek peremén, mindenki a helyén volt. Angéla soha senkinek nem mondta el, mi történt később. Nem akarta elvenni a nagyszülei örömét — azt a boldogságot, amit ebben a faluban találtak, ahol minden ház egy régi történet szereplője volt, és minden padlás suttogott valamit róluk is. Angéla úgy döntött, hogy elég, ha ő vigyáz magára.

Még csak kislány volt. De már akkor tudta, milyen érzés valamit örökre őrizni — mások helyett. Másokért.

7. A létra alatt

Aznap is forró volt a délután, ahogy a nyár megült a portán. A napfény csillámlott a porban, a baromfiudvar hangjai összemosódtak a konyhából kiszűrődő edénycsilingleléssel. A házban Tanti és a nagymama együtt serénykedtek: a zöltség aprítása és a rádióból kiszűrődő kacagás úgy keveredett, mint régi idők ismerős dallama. Ismerős neveket emlegettek, mosolyogtak, ahogy csak azok tudnak, akik közösen hordozzák egy életen át a mindennapok apró örömeit. Angéla nagypapája épp elment valami ügyet intézni a faluban — talán a régi pékhez, talán a szíjgyártóhoz, már nem tudta pontosan később. Sarlós akkor szólalt meg az udvarról, lazán, ahogy mindig: — „Megyek összeszedem a tojasokat, hallottam, a pajtában is akad egy-kettő.” Angéla arcán öröm villant, tenyerét összeütötte, kis szalmakalapja félrecsúszott. Talán ő mondta, hogy segít, vagy talán csak bólintottak egymásnak. Semmi különös nem volt benne. Hisz' miért is lett volna? A felnőttek is csak legyintettek volna: "Milyen aranyos, segít a gyerek." A pajtában félhomály ült. A deszkák résein beszűrődő fény csíkokat

vetett a poros padlóra, mint valami régi mozi vetítőkénye. A létra régi volt, de stabil. Sarlós hangja alulról jött, biztatóan: — „Ott van, ott fönt, a szalma mögött, látod?”

És Angéla meglátta. Egy tojás pihent ott, sima volt, meleg és tökéletes. Két keze közé fogta, mintha valami titkot emelne ki a világból. Elindult lefelé. Büszkén. Boldogan. De amikor ereszkedett, valami megváltozott. Sarlós keze felemelkedett. Nem a tojásért.

A mozdulat gyors volt, de súlyos. Sarlós keze Angéla bugyijához ért.

Egy fagyos, idegen érzés hasított végig benne, olyan, amit addig sosem ismert. A tojás kiesett kicsi kezeiből. Halkan puffant a porban, de belül... belül valami visszavonhatatlanul eltört.

Sikoltott. Nem olyan sírás volt ez, amit meg lehetett vigasztalni. Ez az a hang volt, amikor egy világ megreped — élesen, törékenyen, visszhangtalanul. Sarlós hátrált, talán meg is ijedt. Némán leengedte a létráról. Nem szólt. Nem nézett rá.

Angéla csak állt ott, mint akit kikapcsoltak belül. Mint aki nem tudja, melyik világban van most.

Visszament a házba. Nem rohant. Nem sírt. Csak ment. Egy másik valóságból kellett visszalépnie ebbe a régi, ismerősbe — és mégis, most minden idegen lett benne. A konyhában a két nő még mindig nevetett valamin. A leves illata betöltötte a házat. Angéla pedig nem akarta elrontani azt, amit ők boldogságnak hívtak. Nem akarta megbontani a varázslatot, amit ennyire szerettek. Nem akarta összetörni azt, ami szép volt. Csak leült a küszöbre. Ott volt a kutya.

A vizsla, az örök barát. Meleg testű, barna szemű, doromboló nyugalma lény, aki soha nem kérdezett, csak szeretett. Angéla odabújt hozzá. Kezét a nyakára tette, arcát a bundájába fúrta. És a fülébe suttopta: — „Megijedtem.”

A kutya halkan nyöszörgött, mintha valóban megértette volna. Nem kérdezett, nem siettette a könnyeket. Csak ott volt. Végig vele maradt. Az este lassan ereszkedett rájuk, mint egy puha, sötét takaró. Angéla nem nézett a felnőttek szemébe. A vacsoránál csak piszkálta az ételt. Aztán újra kiment a kutyához. Mert amit elveszített a pajtában, azt a vizsla csendes jelenlétében újra megérezte: a biztonságot. A melegséget. Valamit, ami még maradt.

8. A füstölő figurás szoba

Az őszt már ott keringett a levegőben. A nap még melegen sütött, de az árnyékok hosszabbak lettek, s a fák is csendesebben susogtak. Angéla nőtt. A kislánytest lassan kamaszi formát öltött, de ezzel

együtt valami más is alakult benne: egy csöndes, visszahúzódó érzés, amit még ő maga sem tudott pontosan megnevezni.

A pajtában történt eset után nem szólt. Sem a nagymamájának, sem Tantinak. Csak a vizslához bújt egyre többször. A csend lett a barátja, és a kutya meleg szőre a menedéke.

Eleinte még próbálta megmagyarázni magának: talán csak félreértette, ami akkor történt. Talán rosszul érzékelt. Hiszen a felnőttek továbbra is kedvesek voltak vele, és Sarlós is ugyanúgy tréfálkozott mindenkivel, mintha semmi sem történt volna. Angéla néha maga is elbizonytalanodott. Hiszen senki más nem látta. Senki más nem tudta.

Egyik este közeledett a vacsora. A ház megtelt a sült hús illatával, az asztal körül nevetés csengett, ismerős történetek keltek új életre. Angéla csendesen kiment az egyik szobába.

Ott állt az a különös füstölő figura, amit mindig is féltve csodált. Volt benne valami idegenszerű. Mintha az arca tudott volna valamit — többet, mint szabad lett volna. Mintha látott volna... mindent.

Akkor lépett be Sarlós.

Angéla nem mozdult. Csak megmerevedett.

Sarlós leguggolt mellé. Meggyújtotta a füstölőpálcát. A száján étel íze, bajusza zsírosan csillogott. Angéla orrát megcsapta a hús szaga — és valami más is: egy hirtelen, belülről fakadó feszültség. A teste megfeszülve jelezte: baj van.

Nem volt kérdés. Nem volt mosoly. Csak a hirtelen közelség, a nyomuló mozdulat. Az ajkai a kislány szájára tapadtak, és keze már csúszott is lefelé — oda, ahova senkinek sem lett volna szabad nyúlnia.

Angéla sikoltott. Olyan erővel, olyan ősi, gyomorból feltörő rémülettel, amit nem lehetett elhallgatni. A szoba visszhangozta a hangját, mintha maga a ház is tanú lett volna.

Sarlós felugrott. Kimenekült. Nem szólt. Nem magyarázott. Csak eltűnt.

A többiek az ebédlőből csak a sikolyt hallották. A nagymama már jött is — arca aggodalommal telt meg, amikor meglátta Angélát.

A kislány remegett. De nem sírt. És nem mesélt el semmit. Csak annyit mondott halkán, elfordított tekintettel: — „A figura... ijesztő volt. Nem akarom többé látni.” És senki nem kérdezett tovább.

Attól a naptól kezdve Angéla soha többé nem maradt kettesben Sarlóssal. Ha egy térbe kerültek, mindig keresett egy felnőttet, egy tennivalót, egy menekülési útvonalat. A felnőttek nem értették, mi

történt. Csak annyit láttak, hogy Angéla hirtelen félénkebb lett. Érzékenyebb. Visszahúzódóbb. Talán valóban csak a figura ijesztette meg — gondolták.

Csak Angéla tudta az igazat. Határozottan, minden kétely nélkül.

Nem képzelődött. Nem értette félre. Ami történt, az megtörtént. És többé nem fog megtörténni.

9. Az esti út faluból faluba

A sötét már elnyelte a falut, amikor elindultak. Angéla a hátsó ülésen kuporgott, puha pulóverbe bújva, az őszi cipője orrán mákos kalács morzsák. Régen mindig elaludt az esti úton, de most ébren maradt. Mintha az ébrenlét lett volna az egyetlen dolog, amivel megvédheti magát.

A motor halk duruzsolása alatt a nagypapa vezetett. Lassan, ahogy mindig – úgy, mintha az út is élőlény volna, és nem akarná megbántani.

A nagymama sokáig nem szólt. Csak nézte a tájat, az elsuhanó földeket. Aztán egy mély sóhaj után halkán megszólalt:

– Kati néni mondta... a boltban. Egy asszony mesélte, hogy a Sarlós a lánya körül sündörgött. A lány elsápadt, amikor kérdezték. Semmit nem mondott, de... a hallgatása hangos volt.

A nagypapa nem válaszolt azonnal. A keze stabilan tartotta a kormányt, tekintete az útra szegeződött. Aztán csendesen ennyit mondott:

– Az ilyeneket mindig csak utólag látja meg az ember. Mikor már késő. Amikor már csak emlék marad abból, amit meg kellett volna védeni.

Angéla megemelte a fejét, de úgy tett, mintha aludna. A testét ellazította, de minden porcikája figyelt.

– Azon gondolkodom... elmondjam-e a nővéremnek – folytatta a nagymama. – De mi van, ha nem igaz? Ha csak a lány sötét félelme szülte az egészet?

A nagypapa továbbra sem nézett rá, csak a sötét országútra, de a szavai megrezdítették a csendet:

– A félelem is egy nyelv. És néha pontosabb, mint a tények.

Újra csend. A kocsizúgott, egy rét szélén sárga lámpafény siklott át, mint egy óvatos sóhaj a fák között.

– Mesélek neked valamit – szólalt meg végül halkán, kissé rekedten a nagypapa. – De kérlek, ne haragudj rám. Nem tudtam, mikor van itt az ideje.

Angéla szeme csukva maradt.

– A Sarlósnak van egy füzete. Pipál benne. Négy vonal, ötödik áthúzva – mint a katonák, ha számolnak. Ebben jegyzi a hódításait. Egyszer elromlott az autója, engem kért, vigyem el egy randevúra. Elvittem. A nő házatól nem messze vártam rá. Hazafelé nem beszéltünk. De a mezőnél megkért, álljak meg. Szedett virágot... a feleségének.

A nagymama akkor felzokogott. Nem halkán, nem szelíden – hanem úgy, mint aki egy pillanat alatt veszítette el az illúziót, a bizalmat, az otthont.

Angéla mozdulatlan maradt. Egy hang nélkül lapult tovább. De belül – ott belül – már forrt valami. Mert most már biztos volt benne:

Nem ő volt az egyetlen. Nem ő volt az első. És talán... nem ő lesz az utolsó.

10. A figyelmeztetés

Eltelt pár év. Az öregek még mindig hetente találkoztak, de Angéla a tanulás és a leckék miatt már ritkábban tudott velük tartani – pedig szívesebben ment volna vidékre, mint maradt volna a városban, a folyton civakodó szüleivel.

Egy nyári estén azonban újra együtt utaztak. Már Angéla kishúga is velük tartott. Vacsora után a kocsit lassan gördült hazafelé a poros országúton. A nyári ég alján még derengtek az alkony hűvös színei, a fák a távolban árnyakká sűrűsödtek. A belső tér meleg volt, tele az ebédlőben elhangzott szavak visszhangjával, és azzal a csendes súllyal, amit csak az ismeretlen, de sejtett dolgok tudnak teremteni.

Angéla a hátsó ülésen feküdt. Kishúga már mélyen aludt. Angéla szeme csak résnyire volt nyitva, a pillái alól figyelte a világot – mint egy kis állat, amely egyszerre kíváncsi és végtelenül óvatos. Az elmúlt évek alatt sok mindent megértett a felnőttek világából.

Érezte, hogy most megint valami fontos következik. Nemcsak a szavakban, hanem abban is, amit nem mondanak ki.

Nagymama és nagypapa halkán beszélgettek elől.

– Nem tudom... lehet, csak túlreagáljuk. Talán csak egy újabb rosszindulatú rágalom. Mégiscsak a nővérem férje... mégis olyan sok rossz érzés kavargik bennem – mormolta nagymama.

– De hát emlékszel, mikor a lányunk próbált mondani valamit róla? – szólt nagypapa. – Akkor is csak annyit mondtunk: „Jaj, biztos félreértés.”

– Mert nem akartuk elhinni. Nem fért bele a képbe. Pedig akkor még csak ötvenvalahány éves volt Sarlós... most meg... most meg...

– Most is épp elég élet van benne – vágta rá a nagypapa. – Nézd csak, hogy szervezkedik, nótázik, mindig a középpontban. Egy ilyen embernél... nem lehet nem észrevenni a tekinteteket. A lányokét. Azt, ahogy mindig keres valami módot, hogy közelebb férközzön.

Nagymama sokáig hallgatott. Végül halkán így szólt:

– Szerintem soha nem mondanám el a nővéremnek. Úgysem hinné el. Sarlós az ő élete. Akkor inkább hallgatok. Imádkozni fogok. Nem értem, miért történnek ilyen dolgok.

A kocsii belsejében sűrű lett a levegő. Angéla úgy érezte, ha egy hajszálnyival is mélyebbet lélegezne, elsírná magát. De nem mozdult. Csak a vizsla szuszogása hiányzott most mellé, hogy a füleibe suttoghassa azt, amit a szíve már értett.

Szóval... az anyját is megkörményezte. Sarlós. Egyszer talán megkérdezi majd tőle, hogy pontosan mi történt. De most csak egyetlen gondolat kavargott benne újra meg újra:

Miért nem figyelmeztette? Miért nem mondta az anyja, hogy vigyázzon?

Angéla viszont figyelmeztetni fogja a kishúgát. Az biztos.

A kislány hat évvel volt fiatalabb, még tele varázslattal. Ugyanazt látta Sarlósékban, amit annak idején Angéla is: a tarka tyúkokat, a gömbölyű réteseket, Tanti ölelését, a verandán fityegő piros paprikafüzéreket. És a füstölő szobát, aminek ajtaja most már mindig csukva volt – és ahová Angéla egyedül soha nem lépett be többé.

Egy délután – amikor már tudta, hogy nem halogathatja tovább – magához hívta a kishúgát, és nagyon komolyan, felnőtt hangon azt mondta neki:

– Ha ott vagy, és valamiért Sarlós kettesben hívna, soha ne menj vele! Semmi bajod nem lesz, csak mondd meg, hogy máshová kell menned. Ne legyél vele egyedül!

A kishúg meglepődött, de a tekintet, amit Angéla vetett rá, mindent elmondott. Nem volt benne harag, sem félelem – csak egy rezgés, amit a gyerekek ösztönösen felismernek: ez most komolyabb, mint egy mese, fontosabb, mint a felnőttek játéka.

A kislány bólintott.

Angéla pedig ezután még figyelmesebben figyelt. A mosolyokat. A mozdulatokat. Sarlóst, aki még mindig szeretett énekelni, nótázni, viccelni, aki sürgött a kemencénél, és nevetett a saját történetein. De Angéla már tudta, mi van a dolgok mögött.

És bármennyire is akarta néha elhinni, hogy talán mégis tévedett... a teste mindig tudta az igazat. Az a test, ami egy tojás miatt reszketett a pajtában.

A kishúg végül mindig tartotta magát a figyelmeztetéshez. És Sarlós – talán érezve valamit, vagy talán kifogyva az erejéből – már nem próbálkozott.

Mert hamarosan, mint egy hirtelen záruló nyári vihar, eljött érte a kegyes halál. Egy reggelen még sóhajtott – Tanti szerint „mintha csak mondani akarna még valamit” –, de már nem tudott.

Tanti sokszor mondogatta utána elgondolkodva: – Legalább nem szenvedett.

11. A képek helye

Az öregek közül nagypapa halt meg utoljára. A temetés napján, amikor már mindenki hazament, Angéla még egyszer bement a nagyszülők szobájába. A párnák pihentek az ágyakon, mintha csak egy délutáni alvás után várnák, hogy valaki visszafeküdjön. A levegő sűrű volt az emlékek illatával – levendulás szekrények, házi rétesek, és a hallgatás illata.

A falon két bekeretezett kép lógott. Az egyik egy boldog pillanatot örökített meg: nagymama és nagypapa fiatalon, ragyogó szemekkel, egymás kezét fogva az esküvőjükön. A másikon Sarlós és felesége álltak ünneplőben, elegánsan.

Angéla tudta, hogy nagypapa sokat nézte ezeket a képeket az utolsó éveiben. Talán hinnie kellett, hogy mindenki a helyén van a falon. Mert másképp túl sok lett volna a kérdés, túl mély a szakadék.

Néhány héttel a temetés után Angéla ismét visszatért a házba, egy érdeklődőt várt. A kulcs az övé volt, a ház üres és néma. A falon a képek még a helyükön függtek – de Sarlósék fényképének üvege megrepedt. Egy hosszú, ívelt törés futott végig a kép felső sarkától az alsóig.

Angéla megállt előtte. Egy ideig csak nézte. Talán a nagypapa üzent neki a túlvilágról – hogy már mindent tud, mindent ért. Talán, ha életében tisztán átlátja a történeteket, elsodorta volna a harag, és a család sorsa végzetesen más irányt vesz. De most már nem történt semmi. Csak ez a repedés.

Angéla óvatosan leemelte a képet. Nem volt benne harag, csak valami mély, csendes döntés. A képet betette egy régi fiókba. A másikat – a nagyszüleiét – meghagyta a falon. Az maradt. Az oda tartozott.

Miután eladták a házat, Angéla hazavitte a nagyszülei fotóját. Egy világos falra tette, olyan helyre, ahol minden nap ránézhetett. Sarlósék képét egy doboz mélyére rejtette a pincében – nem bosszúból, csak rendteremtésből.

Évek teltek el. A múlt tompult, a hangok megszelídültek. Egy nászúton, egy idegen országban Angéla egy poros ajándékboltban megpillantott egy pipás manót. Egy pillanatra megrezzent – nem félelemből, inkább reflexből. Aztán elmosolyodott. Felnőtt nő volt. Szabad. Este elmesélte férjének a régi történetet – először, tisztán, nyugodtan.

A nagyszülei egy olyan korban éltek, amikor a titkokat nem oldották, csak elrejtették. De Angéla nem neheztelt rájuk. Megértette, hogy néha a hallgatás is a szeretet egy formája. Ő figyelt és vigyázott. Nagy teher volt ez egy gyermeki szívnek – de talán így volt elkerülhető a tragédia. Így maradhatott együtt a család.

És ezzel végre visszatette a helyére az utolsó képet is – belül.

12. Utóhang — A kert felől látszottak a fák

Angéla rengeteg szép emléket őrzött Tantiról, de leginkább az maradt meg benne, ahogy özvegyiségében, szelíden és szinte nesztelenül belesimult a nagyszülők házának ritmusába. Egy ideig még elboldogult egyedül, fodrászkodott is egy darabig, de az évek először csak a csípőjét, aztán a mozdulatait, végül a szavakat is elnehezítették. Így költözött a nagyszülőkhöz. Csendben elmélkedett, ritkán szólt – de ha Angéla belépett, valami fellobbant benne, mint amikor a parázs alól újra előbújik a fény.

Olyankor megfogta Angéla kezét, és azt mondta: – Sétáljunk le a kertbe, kis szívem.

Mentek hát – kézen fogva, két nő, két világ, és mégis valahol egyazon fonalból szöve. Lent, a kert szélén, ahol már vad volt a föld, és gyökerek kapaszkodtak a múltba, onnan lehetett átlátni a távolba, ahol a fák szürkén és komoran sorakoztak. Ott volt a faluhatár. És azon túl – Sarlóséknak egykori világa.

Tanti hosszasan nézte a fákat, mintha valami régi térképen keresné magát. – Ott éltünk mi, drágám... én meg az én jó férjem – mondta. A hangja halk volt, és néha megbicsaklott, nem a sírástól, inkább a hiánytól. Már nem maradt több elmondható mondat. Csak az a makacs, mély szeretet, amit egész életében hordozott.

Angéla nem szólt. Csak figyelte az arcát, a finom ráncokat, az idő által vésett, de mégis elegáns vonásokat. Gyönyörű nő volt – a környék legjobb fodrásza, igazi díva, méltósággal. Olyan, akire

felnéztek a faluban. És valahol mélyen, Angéla úgy sejtette: talán éppen ez a tündöklés adott különös varázst Sarlósnak a nők szemében. A férfi, akinek ilyen felesége van, és mégis másba szeret bele – micsoda mítosz! Micsoda titok!

És mégis... Angéla lelkében ott kavargott egy kérdés, amit sosem mert megkockáztatni: Láttá vajon valaha a ragadozót a férjében? És ha nem látta – miért nem? Vajon a szeretet volt vak? Vagy csak annyira mély, hogy képtelen volt más arcot észrevenni, mint azt, amelyik hozzá szólt gyengéden?

Akkoriban Angéla úgy gondolta: Tanti talán csak a halál után látja majd meg az egészet – amikor már nem feleségként, hanem tiszta lélekként áll szembe azzal, aki egykor a férje volt. Ott, egy időtlen térben talán már nem fájdalom lesz az igazság, csak felismerés. Csendes, megbillentett értékelés. És talán egy halk bólintás is: „Most már értem.”

Tanti soha nem tudta meg, mi történt a pajtában. Soha nem látta, mit rejtett a füstölő figura árnyéka. És Angéla mindig ügyelt arra, hogy amikor Tanti a kezét fogta, abból ne szivároгjon át semmi sötét emlék – hogy a másik lelke se sebződjön, ne hulljon ki abból az álmvilágból, ahol az ő férje mindig csak jó lehetett.

Angéla így vigyázott rá. Csendben, titkokkal teli, de szeretettel. Ahogy egy másik idő, egy másik élet árnyékából csak egy fiatal nő tud vigyázni egy öregasszony álmára.

Persze van, amit a nők értenek egymás között szavak nélkül is, egy kézfogásban, egy hallgatásban. Talán egyszer, valahol máshol, újra egymás kezét fogják – már titkok nélkül, igazságban, fényben, és megértésben.